

Миодраг Јаћимовић

О с к о р у ш а

Мој покојни отац Вукадин само је носио зреле оскоруше поповима и учитељима у Претурици. А ја наста-вио био његово. Сви би хтели с ње плода. Не може. Само за попове и учитељеве. Они су фини народ. Није то за просте људе. Нека једу, на прилику, мушмуле, такише и оне ране видоваче. Будимка им не гине. Ње макар има.

Стално ми је Вукадин говорио: Станоје, тако је од како сам био одрастао, ова оскоруша има да буде за попове и учитеље. И њихову чељад. Да узмеш неки динар. И да набавиш гаса и шећера за годину. Само за то двоје. Немој паре од оскоруша да трошиш за нешто друго.

Шта ћу, на прилику, слушао сам оца.

Знаш, она је сама никла. Некад је ту била шума. А у шуми се нађе. Шума покрчена, ни мој Вукадин не зна када, и наред њиве остала оскоруша. А сунчано место. Не, не калем се она. Сама никне и родева. Доста сунца, па слатка. У присоју. Јест, вала, слатка. Сви су се њоме хвалили, на прилику.

Најтеже ми било с јесени. Таман почне да зрели, некако по Крстовдану, и сазри пре Покровије. Не можеш тада да је сачуваш од ђака и других, на прилику. Деца иду сваки дан у школу, па, веле, хајде право на Станојеву оскорушу. И не можеш са ђаволима да изађеш накрај. Све гори од горега. Сваке јесени мораш да их надмудриш. Како да без оскоруша остану поп и учитељ. Не смем ни за живу главу. И отац би ме покојни проклео. Мораш да спроводиш обећање.

Море, спавао сам под дрветом. Али, некад слана ме закачи. Рано наиђе. Па зима. Дрхтиш, а чуваш плод. Или вежем кера. Па сву ноћ кевће. Воли више да је у авлији. Ово му далеко. Има двеста метара од куће.

Па кад плод мало ужути, наберем две-три котарице, те у сламу. За неколико дана, на прилику, угњиле. Дођу као мед. Не стежу уста. А мало и резе. Слатке а резе. Можеш да поједеш колико хоћеш. Једино не ваља да пијеш воде после тога. Надујеш се. Оне су сочне ионако, на прилику.

Оскоруша ти је старинска воћка. Нити је крешеш, нити заливаш. Ни прскаш. Ђубрета не види. А неће никад, на прилику, да омане. Роди вазда. И добро.

Друге у Претурици нема. Причао ми је, на прилику, покојни Вукадин, да је још једна била у Вољавчи. Али пропала. Везивали стоку о њу. Стока дрмала, вукла, и она се осушила. Нико не би издржао такво мрцварење. Воћка је жив створ. Неће да је стално узнемираваш. Хоће, на прилику, мир. Не тражи ти ништа. И немој је напастовати. Тако је у свачему. И са шљивом, на прилику, ранушом. Ако су свиње ту, ако је обор међу ранушама, никад не роди како треба. Чешу се, скидају кору, вашљиве дрво, а оне онда, на прилику, болују и троше снагу, и неће да роди. Можеш да га прскаш сваки дан. Све хоће мир. И поштовање. Побуни се, на прилику, као и човек.

Још с краја лета почну ме салетати попова и учитељева деца: Чика Станоје, јесу ли зреле оскоруше? Хоћеш да нам их донесеш? А ја велим: Децо, рано је још. Кад пођете у школу, почеће да жуте. Донеће вама Станоје кад сазреле. А највише малој Ленки. Они опет: Па кад? Кад буду зреле. Хоће ли скоро? Биће, биће. Деца се мало смире, па кад ме опет виде, исто питају.

Покушале, на прилику, неке моје комшије да нађу у Вољавчи младице. И нађоше. Пресадише две. На лепом месту. Ђубрише, окопаваше, бринуше се као о одојчади-ма, али после две-три године, смлати их нешто. Па им криво. Нарочито Антонију. Гаврило се није жалио. Вели, на прилику, неће па да си рогат. Али се Антоније заинатио пред овај рат, ишао свуда, питао одакле да донесе расаду. Не нађе. Распитивао се и у расадницима. Тамо му се смејали. Шта ти је, човече, то ти је дивљака, што ће ти то. Имаш, веле, ових питомх воћки што добро роде. Јабука, па крушака. Имам и ја те. Што ће ми боље од будимке. Вала, и не прскам је.

И ништа не уради Антоније. Само моја били остала. На прилику, бојао сам се да је не уништи. Зареже, на прилику, и сипа гаса. Оде одмах. Море, загледао сам дебло почесто. Да није сипао. Знаш, инат. Вели, што ти да имаш, а ја не могу. Тако ти је то. Најзад се оканио. Није му, на прилику, било право. И суђено да има. Ја га смиривао. Неће ни да чује. Само, некад, што не заплаче. А добар домаћин. Има свега. Али, нема оскорушу. У Претурици само Станоје има. То нешто значи. А Станоје није ко било.

Није увек човеку ни пријатно што сам има. Било би ми лакше да немам, на прилику. Овако имам мало вајдице. Имам зашта неки динар да узмем. Друго не можеш ништа да продаш. Нико неће. Па сам пријатељ с учитељем и попом. Кад хоћу, могу да уђем у њихове куће. Право на врата. Лепо ме држе. Због оскоруша. Због њихове деце. Ко би децу сносио да нема оскоруша. Знаш, на прилику, кад се нешто навадиш. Па не можеш без тога. Тако и она, деца. И ја, на прилику. И још нешто. Поп ми никад није наплатио водицу и колач. Увек дабе свети. А не рачуна ми то кад му донесем оскоруше. Ја увек понудим у цркви. Док чита за колач, ћушка ми паре у цеп. Другима узима. Мени мило. Видиш, имаш пријатеља. Поштују те. Ти њему чиниш. Са оскорушама. Он теби неће ни божје да наплати. То је лепо. Ко год некоме нешто учини, нека се на да добре. Ја немам чиме другим но оскорушама. А други у Претурици не могу овом воћком. Само ја, на прилику.

Кад угњиле, ја понесем у две котарице. Једну поповој кући. Другу учитељевој. Па станем на праг усправно. Они се сви, и матори, и деца, окупе око котарице, мило им, видим, те веле: Лепше него прошле јесени. Пробају, цокћу језиком. А ја цокћем од задовољства. Позову ме потом на кафу. Ону праву. Не од јечма. Попијем код попа једну. Другу код учитеља попијем. Па не ручам тог дана. И донесем кући четири банке. Бокте, то ти је да копаш у врсти четири дана. А ја само набрао готово. Као да је то неки посао. Још са задовољством берем и рачунам: свака котарица две банке. Чим наберем једну, велим, на прилику, себи: Станоје, имаш кило и фртаљ шећера од котарице. Три котарице, то ти је сав шећер за врућу ракију за Мратин-дан. Још котарица-две, и доста за гурабије. И коцка за послужење. А оне друге котарице оскоруша, за гас. И да много не штедиш. Нећу ни фитиљ да смањим. Код мене сија као електрика.

Тако ја, на прилику, сваких седам дана носим по котарицу. Па по две праве кафе пијем у једном дану. И никад нисам без мало пара. Велика вајдица за мене.

Све било, годинама тако лепо. Док ме не позваше на војну вежбу. И то кад сазрева моја оскоруша. Ни лето још није прошло. Отераше ме чак у Крагујевац. Мислим, бићу недељу-две, па ће ме пустити кући. Јок, ни говора. Останем све до пролећа, па у ропство четири пуне године. Оскоруше не видех.

Знаш, досађивали се у касарни. У Крагујевцу. Хоће, неће бити рата. Сваки дан прича се друкчије. Ја мислим само о мојој оскоруши, наприлику. Знам, родила добро. Већ и зреле. Ко ли је бере. Моја жена Милунка чува је, али не може сама. Нема ко други. Побраће је ноћу. И ноћу, други. Како су аловни. Прође и Покровија. Не пустише ме. Пред очима ми стално оскоруша. И попови и учитељеви. Као да се на мене љуте. Деца их, на прилику, саљећу: Хоће ли чика-Станоје донети оскоруше? Хоће, чим дође, одговарају деци.

У ропству мислиш да некако сачуваш главу. Да, на прилику останеш жив. А сетиш се и оскоруше. Једном, прве године ропства, баш у време кад она сазрева, тих дана, нисам могао да се смирим. Поверим своју тајну земљаку Геги. Знаш шта ми он вели: Побогу, Станоје, шта ти је. Каква, бре, оскоруша, ни Милунку толико не помињеш. Није ли жива. Пусти ћорава посла. Да останемо живи. Видиш да је Шваба дошао до Лондона. А ја њему: ЖАО ми деце попове и учитељеве. Знаш да немам своју. Па сам љубав пренео на њихову. Преко оскоруша. Није ми до оних маторих. И није оскоруша за њих. Моје једино женско умре од шест месеци. Нешто му било наврх главе скочило. А ја, на прилику, заволео попову Ленку. Иста покојна моја Љубица. Као да је Ленка моја. И тражио сам је једном од попа. Попадија вели: Шта ти је, Станоје. Не можемо ти је дати. Шта ћемо ми. А ја, Гего, највише због Ленке носим.

Добијем прве пакете у Либек од попа и учитеља. И пишу ми: Кад се врагиш, Станоје, у Претурицу, опет ћемо по старом: ти нама оскоруше, што нема нико, а ми теби што будемо могли. Деца те стално помињу. И поздрављају те много. Родила је и ове године. Много мање, каже нам Милунка. Као да тугује за тобом. Твоја Милунка доносила је деци. Само, деца кажу да нису слатке као кад си ти доносио. Биће слађе кад ти будеш поново брао, и онако гњиле доносио у истим котарицама.

Плакао сам цео дан. Гега се смејао. И грдио ме. Не може да ме разуме. Друкчији од мене.

Уплашим се да се не осуши. Па данима мислим о тој несрећи. Не смем ништа Геги да причам. Хоће, на прилику, да ме зафркава. А био сам одлучио, ако се осуши, да ћу бели свет да обиђем и да засадим другу. Наћи ћу је негде. И чувати је више но ишта.

Четири године ропства. Много. У Либеку и бомбардовања преживех. Једно време сваки дан. Па ударише савезници све ноћу. Ни нас робове не штеде. И у тој грозоти мишљах о мојој оскоруши. Више никоме, ни Геги, нисам ништа помињао. Рекао би да сам полудео. А тешко ми је што немам коме да кажем.

Последње ратне јесени из ноћи у ноћ сањам и привиђам моју оскорушу. Родила боље но икад. Гране само што не дохватају земљу. Она онако велика, разграната, као хрест. И као да чика све. А окупио се неки силан народ око ње. Па је загледа. И чуди се како је моја оскоруша родила. Крупнији него раније. А ја се смешкам у сну, драго ми због деце. Није ми због новца.

Пробудим се. Видим да сам у бараци. Има нас стотина. Свак нешто у сну привиђа. Оно што воли. Свак своју муку сања. Па се уплашим. Велим себи, неће бити на

добро што сањам толики род. Није, на прилику, ништа добро што је претерано. После тога, мислим, дође празно и рђаво, на прилику.

Вратио сам се из ропства у лето. Милунка није знала да ћу тога дана стићи. И није ме сачекала пред Лишчевом кафаном. Мени жао. А могао сам је одмах питати шта је са оскорушом. Него сазнадох тек после пола сата кад приђох кући. Стојим на њиви, она без ичега. Кукуруз жут, слаб, није ни окопан. Гледам где је била оскоруша. Нема ни пања. Никаквог трага. Како то. Угледа ме Милунка. Зна, из даљине, да тугујем. И прво што ми рече: Мој Станоје, каћуша је извалила из корена. Одједном. Тукли Руси Немце са Голог клика. Швабе се биле утврдиле више наше куће. Још се добро ровови познају.

Заплакао сам као дете. Немци у ропству, Немци овде. Мене тамо робили, овде моју Милунку. И због њих изгубих оскорушу. Где се овде начетише. Од оволиког села. Баш не знају да ратују. Зато су и изгубили рат. Ако, велим ја.

Поп умро за време рата. И кћер му Ленка. Жена и синови одселили се у варош. Учитељ премештен далеко, Сад немам никог. Сем Милунке, с којом сам добро. Али ми празно у срцу. Душа ми се напуни кад почнем мислити о јединој мојој великој, разгранатој и пуној плода оскоруши. И гњилих плодова што носим доле деци.

Тако је морало бити. Све буде и прође, на прилику. Неће ми мој покојни Вукадин замерити. И њега би ово исто снашло. Да је био на мом месту. И у овом шашавом рату.